

Newidiadau Arfaethedig i CBAC UG a Safon Uwch Daearyddiaeth

Cyflwyniad

Mae CBAC yn ymgynghori ar newidiadau arfaethedig i'r cymwysterau UG a Safon Uwch Daearyddiaeth yn dilyn adolygiad wedi'i dargedu. Nod yr adolygiad yw sicrhau bod y fanyleb yn parhau i fod yn gyfredol, yn berthnasol ac yn rheoladwy, yn cyd-fynd â'r cymhwyster TGAU Daearyddiaeth diwygiedig, ac yn parhau i gefnogi dilyniant dysgwyr i addysg uwch a chyflogaeth, tra'n osgoi diwygio cyffredinol.

Pam mae'r adolygiad hwn yn digwydd?

Ym mis Mehefin 2023, cyhoeddodd Cymwysterau Cymru feini prawf cymeradwyo ar gyfer cymwysterau TGAU a Lefel 2 newydd. Fel rhan o'r broses hon, gofynnwyd i CBAC adolygu cymwysterau UG a Safon Uwch cyfredol i sicrhau eu bod yn alinio â'r cymwysterau TGAU diwygiedig ac yn parhau i fod yn berthnasol. Nodwyd Daearyddiaeth fel un o'r pynciau sydd angen y lefel uchaf o adolygiad.

Dull cyffredinol

Mae hwn yn adolygiad wedi'i dargedu yn hytrach na diwygiad llawn. Nid yw strwythur y fanyleb wedi newid ac mae'r rhan fwyaf o'r cynnwys yn cael ei gadw. Mae'r newidiadau arfaethedig yn canolbwyntio ar ddiweddarau cynnwys sydd wedi mynd ar ôl yr oes, gwella rheoladwyedd, a chryfhau aliniad â TGAU Daearyddiaeth.

Beth sydd wedi aros yr un fath?

Bydd agweddau allweddol y cymhwyster yn aros yr un fath i sicrhau dilyniant i ganolfannau a dysgwyr:

- Strwythur cyffredinol y cymhwyster
- Teitlau'r unedau
- Mwyafrif y cynnwys presennol
- Dim newidiadau i Adran B Uned 2
- Dim newidiadau i Uned 5 (Ymchwiliad Annibynnol)

Beth sy'n cael ei gynnig?

Mae rhywfaint o gynnwys sydd ar ôl yr oes neu'n rhy gymhleth wedi'i ddileu. Mae cynnwys wedi'i ail-leoli lle bo hynny'n briodol, ac mae deunydd newydd wedi'i ychwanegu i adlewyrchu materion daearyddol cyfoes, ystyriaethau cydraddoldeb a safbwyntiau byd-eang.

Cynigir newidiadau ar gyfer Unedau 1 a 2 i'w haddysgu am y tro cyntaf yn 2027, ac Unedau 3 a 4 i'w haddysgu am y tro cyntaf yn 2028.

Crynodeb o'r newidiadau yn ôl uned

Uned 1:

	Adrannau wedi'u Dileu	Adrannau wedi'u Hychwanegu/Diweddarau
Arfordirol	<ul style="list-style-type: none"> newidiadau ewstatig neu isostatig 	<ul style="list-style-type: none"> tirweddau cyfodol sy'n gysylltiedig â gostyngiad yn lefel y môr (cyfordraethau, terasau morol, clogwyni gadawedig) neu dirweddau arfordirol tanddwr sy'n gysylltiedig â lefel y môr yn codi (riau, ffiordau, traethau graean bras)
Rhewlifedig	<ul style="list-style-type: none"> prosesau ffinrewlifol a phroses ffurfio nodweddion cysylltiedig 	<ul style="list-style-type: none"> prosesau isawyrol o hindreulio rhewi-dadmer a màs-symudiad gan gynnwys tirlithriadau, tirgwympiadau a chwymp creigiau
Peryglon Tectonig	<ul style="list-style-type: none"> Graddfeydd Mercalli a Richter effeithiau cynradd ac eilaidd 	<ul style="list-style-type: none"> Graddfa Maint Moment tswnamïau

Uned 2: Adran A – Mae 76% o'r uned wreiddiol yn aros yr un fath ond yr effaith net yw hynny gydag amnewidiadau agos iawn. Adran B – Dim newidiadau.

Adrannau wedi'u Dileu	Adrannau wedi'u Diweddarau
<ul style="list-style-type: none"> y ffordd y mae parhad a newid o ran y ffactorau hyn, o'r rhai lleol i'r rhai byd-eang, yn effeithio ar fywydau'r dysgwyr eu hunain a bywydau eraill rhoddir ystyr i lleoedd o ganlyniad i ganfyddiadau pobl, eu hymgysylltiad â'r lle dan sylw a'u hymlyniadau wrth y lle, ac maent wedi'u cysylltu â gwahanol hunaniaethau, safbwyntiau a phrofiadau, er enghraifft Parc Cenedlaethol Eryri Canolfan Dewi Sant 2 Caerdydd Y Model Clark Fisher sialensiau newydd sydd ynghlwm wrth reoli newid mewn rhai cymunedau trefol yn gysylltiedig â'r pandemig Covid-19 a newidiadau economaidd 	<ul style="list-style-type: none"> y model Pum Sector gweithio hybrid/o bell gwasanaethau hamdden a seiliedig ar brofiad mewn lleoedd canolog ystyried effeithiau cymdeithasol ac economaidd y newidiadau hyn ar bobl a lleoedd ar raddfeydd lleol, rhanbarthol a chenedlaethol economi wybodaeth yr 21ain Ganrif: mentrau, cyfleoedd ar gyfer cydweithredu ac arloesi, twf economaidd, brandio ac adfywio, anghydraddoldeb, costau byw cynyddol a mwy o gysylltedd cenedlaethol y broses ail-frandio a'r rhai sy'n rhan ohoni mewn lleoedd gwledig: mae projectau twristiaeth, diwylliannol a chyfryngau ... yn aml yn cael eu harwain gan gymunedau lleol, busnesau y broses ail-frandio a'r rhai sy'n rhan ohoni mewn lleoedd trefol: partneriaethau cyhoeddus-preifat sialensiau newydd sydd ynghlwm wrth reoli newid mewn rhai cymunedau trefol yn gysylltiedig â newidiadau cymdeithasol economaidd.

Uned 3:

Systemau Byd-eang:

Adrannau wedi'u Dileu	Adrannau wedi'u Hychwanegu/Diweddaru
<ul style="list-style-type: none"> • damcaniaethau ynghylch ffurfio dyodiad gan gynnwys Gwrthdrawiad a phroses Bergeron-Findeisen • hysodgi tanwyddau ffosil, dal a storio carbon • cefnforoedd a'r atmosffer drwy brosesau amsugniad gan fiota, trylediad i gefnforoedd ac allan ohonynt 	<ul style="list-style-type: none"> • sut mae newid hinsawdd yn effeithio ar fewnbynnau, allbynnau, llif a storfeydd yn y gylchred ddŵr • achosion ffurfio cymylau a dyodiad gan gynnwys orograffig, blaen a darfudiad • cefnfor ac atmosffer trwy'r hydoddiant a phympiau biolegol • sut mae newid hinsawdd a gweithgareddau dynol yn effeithio ar fewnbynnau, allbynnau, storfeydd a llif yn y gylchred carbon • strategaethau adfywio a rheoli cynaliadwy ar gyfer storfeydd carbon mewn dau amgylchedd o goedwigoedd glaw trofannol, glaswelltir tymherus, a mawndiroedd • systemau dynol byd-eang: risgiau iechyd fel straen gwres, lledaeniad clefydau a chymffurfiaeth • systemau economaidd: difrod i isadeiledd yn sgil stormydd / llifogydd a thanau gwyllt a chostau uwch ar gyfer egni, yswiriant ac adfer yn sgil trychineb • systemau naturiol: colli bioamrywiaeth, dinistrio cynefinoedd • cyfiawnder hinsawdd • strategaethau cenedlaethol: <ul style="list-style-type: none"> • ehangu egni adnewyddadwy, er enghraifft, China • polisiâu lleihau allyriadau er enghraifft, Cymru gyda tharged sero net erbyn 2050 • amaethyddiaeth hinsawdd-ddeallus er enghraifft, addasu yn Ecwador – rheoli da byw • strategaethau byd-eang sy'n anelu at sicrhau bod y newid i fyd carbon isel yn deg, cynhwysol a chyfiawn. Gan gynnwys: <ul style="list-style-type: none"> • Cytundeb Paris a'i fecanweithiau o dan UNFCCC • Mentrau hinsawdd rhynglywodraethol.

Llywodraethiant Byd-eang:

Adrannau wedi'u Dileu	Adrannau wedi'u Hychwanegu/Diweddaru
<ul style="list-style-type: none"> • mudo economaidd • economïau datblygedig • sefydliadau uwchgenedlaethol ôl-1945 ar gyfer llywodraethiant byd-eang gan gynnwys y Cenhedloedd Unedig ac UNESCO, yr UE, G7/G8, G20, G77 a NATO 	<ul style="list-style-type: none"> • sut mae llywodraethu byd-eang yn herio sofraniaeth genedlaethol • sut mae pwerau mawr yn dylanwadu ar reolau byd-eang • dynameg pŵer anghyfartal byd cyfoes • newid hinsawdd • globaleiddio a ffactorau sy'n creu byd sy'n lleihau ar gyfer ymfudwyr posibl gan gynnwys cludiant, cyfathrebu a chynrychiolaeth yn y cyfryngau

• twf smyglo a masnachu pobl ac ymdrechion rhyngwladol i reoli'r llifoedd hyn • ceblau data llawr y môr	• sut y gall y ffactorau hyn waethygu a lleihau anghydraddoldebau byd-eang, weithiau gan achosi gwrthdaro ond hefyd hyrwyddo twf a sefydlogrwydd • sut mae llywodraethau yn rheoli llif ymfudo, rheolau fisa a lloches; a sut mae'r polisïau hyn yn croestorri â safbwyntiau'r cyhoedd sy'n gwrthdaro am newid diwylliannol a mudo • De'r Byd • rôl y Cenhedloedd Unedig a fframweithiau rhyngwladol fel Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Gyfraith y Môr) • ceblau tanfor

Uned 4:

- Adran A Peryglon Tectonig – Mae'r adran hon wedi'i dileu oherwydd ailadrodd cynnwys o UG. Mae adrannau nad oeddent yn ailadrodd wedi'u symud i'r cynnwys UG.
- Adran B i ddod yn Adran A yn y fanyleb newydd – Mae dysgwyr yn dewis dwy thema o:
  - Ecosystemau
  - Twf a Sialens Economaidd naill ai yn China neu wledydd a ddewiswyd yn Affrica¹
  - Sialensiau a Dilemâu Egni
  - Tywydd a hinsawdd

Ar gyfer Adran B, bydd Heriau'r 21ain Ganrif yn symud o Uned 3. Bydd yr asesiad yn yr adran hon yn canolbwyntio ar allu'r dysgwyr i ddwyn ynghyd elfennau o bob rhan o'r cwrs. Bydd cymhwyso gwybodaeth a dealltwriaeth ynghylch o leiaf ddwy o'r pedair thema yn Unedau 1, 2 a 3 yn rhan o'r asesiad.

Ecosystemau – Mae graddfa'r newid yn ddibwys. Nid yw'r cynnwys a'r amcanion dysgu wedi'u newid o gwbl, gyda dim ond eglurhad bach neu ymhelaethiad wedi'i ychwanegu.

---

¹ Mae India wedi'i dileu fel opsiwn oherwydd lefelau isel o ymgeiswyr yn ei dewis fel opsiwn

Twf a Sialens Economaidd yn China:

Adrannau wedi'u Dileu	Adrannau wedi'u Hychwanegu/Diweddaru
<ul style="list-style-type: none"> • patrymau draenio • dosbarthiad gweithgarwch economaidd • comiwnyddiaeth wedi'i addasu yn China ar newid economaidd • rhoi gwaith yn allanol a rhoi gwaith dramor • pŵer meddal • straen amgylcheddol sy'n gysylltiedig â threfoli cyflym strategaethau i wella cynaliadwyedd cymunedau trefol 	<ul style="list-style-type: none"> • dylai dysgwyr fod yn ymwybodol bod diffiniadau o ddatblygiad yn ddeinamig. • sut i fesur datblygiad gan gynnwys mesurau meintiol a mesurau ansoddol syml a chyfansawdd • cryfderau a chyfyngiadau gwahanol ddulliau a ddefnyddir i ddsbarthu gwledydd • cyfleoedd a chyfyngiadau ar gyfer datblygu economaidd • y sylfaen adnoddau gan gynnwys ffynonellau egni a mwynau • dylanwad masnach a thwristiaeth • llywodraethiant, llygredd, gwladychiaeth a neo-wladychiaeth, a sefydliadau byd-eang • ffactorau gwleidyddol allanol • pwysigrwydd byd-eang China fel pwerdy gweithgynhyrchu uwch-dechnoleg blaenllaw.

Twf a Sialens Economaidd mewn Gwledydd a Ddewiswyd yn Affrica:

Adrannau wedi'u Dileu	Adrannau wedi'u Hychwanegu/Diweddaru
<ul style="list-style-type: none"> • dylanwad masnach rydd a blociau masnach wrth hybu a rhwystro datblygiad • y felltith adnoddau a gwrthdaro, gan gynnwys mater mwynau gwrthdaro • dylanwad corfforaethau amlwladol, gan gynnwys buddsoddi uniongyrchol dramor, trefnu mynd â gwaith yn allanol a thramor • cyfyngiadau cymdeithasol a diwylliannol 	<ul style="list-style-type: none"> • dylai dysgwyr fod yn ymwybodol bod diffiniadau o ddatblygiad yn ddeinamig • sut i fesur datblygiad gan gynnwys mesurau meintiol a mesurau ansoddol syml a chyfansawdd • cryfderau a chyfyngiadau gwahanol ddulliau a ddefnyddir i ddsbarthu gwledydd • cyfleoedd a chyfyngiadau ar gyfer datblygu economaidd • y sylfaen adnoddau gan gynnwys ffynonellau egni a mwynau • newidiadau diweddar ym maint a strwythur economïau gwledydd dethol yn Affrica • integreiddio byd-eang gwledydd dethol yn Affrica • cyfranogiad mewn sefydliadau byd-eang, llywodraethu, confensiynau a chytundebau • pwysau amgylcheddol sy'n gysylltiedig â thwf economaidd gan gynnwys defnyddio tanwyddau ffosil, llygredd diwydiannol • materion amgylcheddol o ran sicrwydd bwyd a sicrwydd egni • Strategaethau i wella sicrwydd bwyd neu egni

	Adrannau wedi'u Dileu	Adrannau wedi'u Hychwanegu/Diweddaru
Sialensiau a Dilemâu Egni		<ul style="list-style-type: none"> dewisiadau amgen i ffynonellau tanwydd ffosil confensiynol gan gynnwys defnyddiau ailgylchadwy ac adnewyddadwy ar raddfa genedlaethol, ffactorau sy'n dylanwadu ar gymysgedd egni gwledydd ar wahanol gamau datblygiad, gan gynnwys Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol 2015 a Chynllun Cymru Sero Net Llywodraeth Cymru
Tywydd a hinsawdd	<ul style="list-style-type: none"> adeiledd yr atmosffer gan gynnwys nodweddion gwahanol haenau a'u rôl o ran rheoli hinsawdd a'r gyllideb gwres atmosfferig 	<ul style="list-style-type: none"> newidiadau a ragwelir i barthau hinsoddol bydeang a monsynau oherwydd newid hinsawdd anthropogenig cyllid hinsawdd strategaethau i wella amgylcheddau trefol a gwneud poblogaethau trefol yn fwy gwydn i ddigwyddiadau tywydd eithafol y ffactorau economaidd, gwleidyddol a chymdeithasol sy'n dylanwadu ar weithredu lliniaru tywydd eithafol mewn ardaloedd trefol

Uned 5 – Dim newidiadau

Manteision arfaethedig

Nod y fanyleb ddiwygiedig yw gwella perthnasedd, hydrinedd, dilysrwydd asesu, ac ymgysylltiad dysgwyr, tra'n cefnogi dilyniant i addysg uwch a chyflogaeth.

Sut i ymateb

Gwahoddir rhanddeiliaid i wneud sylwadau ar y dull cyffredinol, y newidiadau arfaethedig ar lefel uned, ac unrhyw fanteision neu bryderon posibl. Bydd adborth yn llywio penderfyniadau terfynol cyn eu cymeradwyo.

Ar ôl darllen y cynnig hwn, ymatebwch i'r arolwg yma erbyn 27.05.26